

5.SINIF 5.ÜNİTE DERS NOTLARI

Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler

Kazanım Ders Notu - 20

» Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetler

- İnsanlar hayatlarını sürdürmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli işler yaparlar. İnsanların geçimlerini sürdürmek için yaptıkları her türlü üretim, dağıtım, pazarlama ve tüketim faaliyetlerini inceleyen bilim dalına **ekonomi** denir.
- Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili her türlü çalışmaya da **ekonomik faaliyet** denir.
- İklim özellikleri, yeryüzü şekilleri, su kaynakları ve nüfusun dağılışı ülkemizin farklı yerlerinde yapılan ekonomik faaliyetleri etkilemektedir.

Ülkemizdeki başlıca ekonomik faaliyetler şunlardır;

- Tarım
- Hayvancılık
- Ormancılık
- Madencilik
- Sanayi
- Ticaret
- Turizm
- Hizmet sektörü

» Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetlerin Açıklamaları

TARIM: Toprağın ekilmesi ve işlenmesi yoluyla topraktan faydalanma işlerinin tümüne denir.

- Ülkemizdeki toprakların önemli bir kısmı tarım yapmaya elverişlidir. İklimin ılıman, yeryüzü şekillerinin sade ve su kaynaklarının fazla olduğu yerler tarımsal faaliyetler için daha uygundur.
- Tarım ürünlerinin yetişme koşulları ve özellikleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle ülkemizin çeşitli yerlerinde birbirinden farklı tarım ürünleri yetiştirilmektedir.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kuraklığa dayanan kırmızı mercimek ve Antep fıstığı üretimi yaygındır.
- Karadeniz kıyıları (Karadeniz Bölgesi) her mevsim yağış alan bir iklim özelliğine sahiptir. Bu nedenle Giresun, Ordu, Trabzon, Rize ve çevresinde yağış ve neme fazla ihtiyaç duyan çay, fındık ve mısır üretimi yaygındır.
- Akdeniz ve Ege'de Antalya, Mersin, İzmir, Aydın ve çevresinde pamuk, zeytin, turunçgiller ve üzüm üretimi yapılır.
- İç Anadolu Bölgesi'nde yağış yetersiz olduğundan buğday, arpa ve şeker pancarı üretimi yaygındır.
- Doğu Anadolu Bölgesi'nde buğday, arpa gibi karasal iklime uygun ürünler yetiştirilmektedir. Ayrıca Malatya, Elazığ ve civarında kayısı üretimi yapılmaktadır.
- Marmara Bölgesi'nde tarım Ergene, Balıkesir ve Bursa ovalarında yoğunlaşmıştır. Buralarda ayçiçeği, zeytin, pirinç, sebze ve meyve tarımı yapılmaktadır.

HAYVANCILIK: Hayvanların yetiştirilmesine, bakılmasına ve hayvanlardan elde edilen ürünlerin pazarlanmasına hayvancılık denir.

- Hayvanlardan et, süt ve yumurta elde ederek beslenme ihtiyaçlarımızı karşılarız.
- Hayvancılık, dokuma ve deri sanayisine ham madde sağlayan önemli bir faaliyettir.
- İklim, yeryüzü şekilleri ve bitki örtüsü gibi coğrafi özelliklere bağlı olarak ülkemizin değişik yerlerinde hayvancılık faaliyetleri yapılır.
- Erzurum-Kars yöresinde yaz yağışları fazla olduğu için otlak alanların (meralar) geniş olması **büyükbaş hayvancılığın** bu çevrede gelişmesini sağlamıştır.
- Bozkır bitki örtüsünün yaygın olduğu Konya, Ankara ve çevresinde **küçükbaş hayvancılık** gelişmiştir.
- Nüfusun fazla olduğu İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir gibi şehirlerin çevresinde **kümes hayvancılığı** önemli bir ekonomik faaliyettir.
- Bursa ve çevresinde **ipek böcekçiliği** yapılır. İpek böceği kozaları ipekli dokuma sanayisinde kullanılır.
- Bitki çeşitliliğinin fazla olduğu Muğla, Ordu, Erzurum, Rize, Erzincan, Kars ve Hakkâri **arıcılığın** ön planda olduğu şehirlerdir.
- Ülkemizin denizlerinde, tatlı su göllerinde ve akarsularında **balıkçılık** yapılmaktadır.

Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler

Kazanım Ders Notu - 20

» Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetlerin Açıklamaları

SANAYİ: İnsanların çeşitli kaynaklardan elde ettikleri ham maddeleri, işlenmiş veya yarı işlenmiş ürün hali-ne getirmek için yaptıkları faaliyetlerin tümüne denir.

- İklim özellikleri, yeryüzü şekilleri ve ulaşım ağı bir yerde sanayi faaliyetlerinin yapılmasında belirleyici özelliklerdendir.
- Yeryüzü şekillerinin sade, iklim koşullarının ılıman ve ulaşım ağının gelişmiş olduğu yerler sanayi tesisi kurmak için uygundur. İstanbul, Bursa, İzmir, Adana, Gaziantep, Denizli, Kocaeli sanayinin geliştiği illerimizden bazılarıdır.
- Yeryüzü şekillerinin dağlık ve engebeli, iklim özelliklerinin sert, ulaşım ağının yeterli olmadığı yerlerde sanayi tesisi kurmak oldukça zordur. Muş, Hakkâri, Ardahan, Gümüşhane, Sinop sanayinin yeterince gelişmediği illerimiz arasındadır.

Sanayi Faaliyetlerinden Bazı Örnekler

- Madenlerden mutfak gereçleri, beyaz eşya, teknolojik aletler gibi birçok ürün yapılır.
- Tarım ürünlerinden bisküvi, makarna, şeker, reçel vb. gıda ürünleri elde edilir.
- Toprak kullanılarak seramik, çimento, kiremit, tuğla, saksı, testi, çömlek ve cam gibi ürünler üretilir.
- Bitkiler, ilaç ve baharat yapımı ile kozmetik ürünlerin elde edilmesinde kullanılır.

TİCARET: Kâr elde etmek amacıyla yapılan alım satım işlemine ticaret denir.

- Tarım, hayvancılık, sanayi, ormancılık ve madencilik faaliyetleri sonucu üretilen ürünler öncelikle ülkemizde yaşayan insanların ihtiyacı için kullanılır.
- İhtiyacımızdan fazla üretilen ürünler ülke dışına satılarak kazanç sağlanır.
- Ülkemizde üretilmeyen veya üretildiği hâlde ihtiyacımızı karşılamayan ürünler ise yurt dışından satın alınır.
- Sanayi faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin, Ankara, Bursa gibi şehirlerimizde ticaret de gelişmiştir.
- İhracat: Bir ülkenin başka bir ülkeye mal satmasına ihracat denir (Dış satım).
- İthalat: Bir ülkenin başka bir ülkeden mal almasına ithalat denir(Dış alım).

TURİZM: İnsanların yaşadıkları yerden ayrılarak başka yerlere kısa süreli geziler yapmasına ve bu gezilerin oluşturduğu faaliyetlerin bütününe denir.

- Eğlenmek, dinlenmek, doğal güzellikleri ve tarihî mekânları görmek amacıyla yurt içi veya yurt dışında gezintiye çıkan insanlara ise **turist** denir.
- Turistlerin gittikleri yerlerde kaldıkları otel ve tatil köyü gibi yerlere **turistik tesis** adı verilir.
- Günümüzde turizm faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte turistik tesis sayısında artış yaşanmıştır. İnsanların gittikleri yerlerde kalacağı yer sayısındaki artış eğitim, spor, kongre ve sağlık amaçlı turizmin de yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır.
- Yazları uzun ve güneşli geçen, Akdeniz ikliminin etkisi altında olan kıyı kesimler deniz turizminin merkezi hâline gelmiştir. Antalya (Alanya, Manavgat, Kemer), Muğla (Bodrum, Fethiye, Marmaris), İzmir (Çeşme) gibi.
- Yeryüzü şekillerinin dağlık ve engebeli olduğu alanlar kış turizminin yapılması için uygundur. Bursa (Uludağ), Erzurum (Palandöken), Bolu (Kartalkaya) illeri buna örnektir.
- Turizm, ülke ekonomisine önemli katkı sağladığı için **"bacasız sanayi"** olarak adlandırılır.
- Dünyanın çeşitli yerlerindeki insanlar dinlenmek, eğlenmek, doğal ve tarihî güzellikleri görmek amacıyla ülkemize gelmektedir.
- Turistler ülkemizde kaldıkları süre içinde ihtiyaçlarını karşılarlarken alışveriş yapar ve ülkemize **döviz** bırakırlar. Ülkeye döviz girişi ekonominin gelişmesine katkı sağlar.
- Turizmin ülkeye bir başka katkısı da insanlara iş imkânı sağlamasıdır.

Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler

Kazanım Ders Notu - 20

» Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetlerin Açıklamaları

MADENCİLİK: Yer kabuğunda çok uzun yıllar boyunca oluşan ve ekonomik değeri olan minerallere maden adı verilir. Madenlerin araştırılması, çıkarılması ve işletilmesiyle ilgili teknik ve yöntemlerin tümüne madencilik denir.

- Madenler sanayide kullanılan doğal ham maddelerdir.
- Ülkemiz maden bakımından oldukça zengindir.
- Bor madeni: Bor, dünyada en fazla ülkemizde bulunmaktadır. Balıkesir, Bursa, Kütahya ve Eskişehir çevresinde çıkarılır. Bor, roket ve jet yakıtı yapımında, deterjan, porselen, cam, ilaç ve kimya sanayisinde kullanılır.
- Boksit: Seydişehir (Konya) ve Akseki'de (Antalya) çıkarılan alüminyum çok hafif, işlenmesi kolay ve yumuşak bir madendir. Uçak ve otomobil sanayisinde kullanılır.
- Krom: Guleman (Elazığ), Fethiye, Köyceğiz (Muğla), Acıpayam (Denizli), Eskişehir, Orhaneli (Bursa) gibi yerlerde çıkarılan krom, paslanmaz özelliği olan sert bir madendir. Paslanmaz çelik üretiminde ve otomobil parçalarının yapımında kullanılır.
- Demir, Divriği ve Hekimhan çevresinde çıkarılır. Demir madeni, demir çelik fabrikalarında işlenir. Ülkemizin önemli demir çelik fabrikaları Karabük'te, İskenderun'da, İzmir'de ve Karadeniz Ereğli'de bulunmaktadır.
- Linyit kömürü ve doğal gaz evlerde ısınma amacıyla kullanıldığı gibi termik santrallerde elektrik enerjisi elde etmek amacıyla da kullanılır.
- Bakır: Küre (Kastamonu), Murgul (Artvin) ve Maden (Elazığ)'de çıkarılır. Buralarda çıkarılan bakır Murgul, Samsun ve Elazığ'da bulunan bakır işletmelerinde işlenir.
- Madenleri yer altında bulunduğu şekliyle kullanmak mümkün değildir. Yer altından çıkarılan madenler fabrikalarda işlenerek kullanıma hazır hâle getirilir.

ORMANCILIK: İnsanların orman ürünlerine ve hizmetlerine olan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yaptıkları faaliyetlerin tümüne denir.

- Ülkemiz orman yetiştirmek için genel olarak uygun şartlara sahiptir.
- Bir yerdeki orman varlığını belirleyici temel etken iklim ve iklime bağlı olarak yağıştır.
- Yağışın yetersiz olduğu yerlerde orman alanları da azdır.
- Ülkemizdeki ormanların önemli bir kısmı Karadeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Karadeniz Bölgesi'ni Akdeniz Bölgesi takip etmektedir.
- Ülkemizin iç kısımlarında ise iklim ve kuraklıktan dolayı orman alanları oldukça azdır.
- Ülkemizde ormanların en az olduğu bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Ormanlardaki ağaçlar kâğıt, kereste ve mobilya yapımında kullanılır.
- Ormancılık faaliyeti insanlara iş imkânı sağlar. İnsanlar da bu alanda çalışarak geçimlerini sağlar.

HİZMET SEKTÖRÜ: İnsanlara hizmet edilen ekonomik faaliyetlere denir. Memur, polis, öğretmen, doktor, bankacı, şoför hizmet sektörüne örnek verilebilir.

- Sanayi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte hizmet sektörü ülke ekonomisinde önemli bir konuma gelmiştir.
- Eğitim, sağlık, ulaşım, bankacılık gibi ekonomik faaliyetler hizmet sektörü içinde yer alır.
- Sanayinin gelişmesiyle şehir merkezlerinde yaşayan insan sayısı artmıştır. İnsanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması için yeni iş alanları ortaya çıkmıştır.
- Sağlık, eğitim, ulaşım ve bankacılık alanlarında insanlar iş bularak çalışmaya başladı ve bu alanlarda kazandıklarıyla diğer ihtiyaçlarını karşıladı.
- İstanbul, Ankara, Kocaeli, İzmir, Eskişehir, Samsun, Kayseri, Konya, Bursa, Antalya, Adana gibi şehirler hizmet sektörünün gelişme gösterdiği önemli şehirlerimizden bazılarıdır.

Çevremdeki Meslekler

Kazanım Ders Notu - 21

» Meslek Nedir?

- İnsanlar kendilerinin ve bakımını üstlen-
dikleri kişilerin isteklerini ve ihtiyaçlarını
karşılama için çalışırlar.
- İnsanların geçimlerini sağlamaları için
belli bir eğitim ile kazanılan, mal üret-
mek, hizmet vermek ve karşılığında
para kazanmak için yapılan, kuralları
belirlenmiş işe **meslek** denir.
- Yaşadıkları çevrede yapılan ekonomik
faaliyetler kişilerin meslek seçimi üze-
rinde etkilidir.
- Bir yerde yapılan ekonomik faaliyetlere
göre çeşitli mesleklere ve o mesleği ya-
pacak insanlara ihtiyaç duyulur.
- Örneğin Batman'da petrol madeni,
Muğla Yatağan'da linyit madeni, Zongul-
dak'ta taş kömürü madeni çıkarılır. Bu
yerlerde madencilığa bağlı olarak ma-
den mühendisliği ve maden işçiliği gibi
meslekler gelişme göstermiştir.

Meslekler üç ana bölüme ayrılmaktadır;

- Tarım
- Sanayi
- Hizmet sektörleridir.

» Ekonomik Faaliyetlere Göre Meslekler

Tarım ve Hayvancılığa Bağlı Olarak Gelişen Meslekler

- Ülkemizde tarım genellikle verimli ovalarda yoğun-
laşmıştır. Buralarda öne çıkan meslekler çiftçilik ve
ziraat mühendisliğidir.
- Hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlerde
veterinerlik, besicilik, arıcılık, kasaplık, balıkçılık,
dericilik, ipek böcekçiliği ve çobanlık gibi meslekler
gelişme göstermiştir.

Ormancılığa Bağlı Olarak Gelişen Meslekler

- Ormanlar kâğıt, mobilya, kereste üretiminde kullanıl-
dığı gibi yakıt olarak da kullanılmaktadır.
- Ormancılık faaliyetlerinin geliştiği yerlerde orman
işçiliği, orman mühendisliği, orman muhafaza me-
murluğu, mobilyacılık, kerestecilik ve odunculuk gibi
meslekler yaygındır.

Turizme Bağlı Olarak Gelişen Meslekler

- Alanya, Fethiye, Bodrum, Marmaris ve Çeşme kıyı-
ları yaz turizminin merkezi konumundadır. Uludağ,
Kartalkaya, Erciyes ve Palandöken gibi kar yağışının
fazla olduğu dağlık alanlarda ise kış turizmi gelişme
göstermiştir.
- Turizmin geliştiği yerlerde turist rehberliği, aşçılık,
resepsiyonistlik, otel işletmeciliği, animatörlük gibi
meslekler gelişmiştir.

Sanayi ve Ticarete Bağlı Olarak Gelişen Meslekler

- Ülkemizde gıda, tekstil, otomotiv, kimya ürünleri sanayisi oldukça
yaygındır.
- Fabrika işçiliği, gıda mühendisliği, tornacılık, makine mühendisliği,
kimyagerlik, otomobil tamirciliği sanayinin geliştiği yerlerde öne çı-
kan mesleklerden bazılarıdır.
- Sanayi tesislerinde üretilen ürünlerin, ihtiyacı olan insanlara ulaştırılması
gerekliliği ticareti geliştirmiştir. Ticaretin geliştiği yerlerde
tüccarlık ve uzun yol şoförlüğü gibi meslekler yaygındır.

Madencilığa Bağlı Olarak Gelişen Meslekler

- Ülkemiz maden çeşitliliği bakımından zengindir. Bu durum, ma-
dencilik faaliyetinin yoğun olarak yapıldığı yerlerde bazı meslek
gruplarının ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır.
- Ülkemizde madencilik faaliyetlerine bağlı olarak maden işçiliği,
maden mühendisliği gibi meslekler gelişmiştir.

Hizmet Sektörüne Bağlı Olarak Gelişen Meslekler

- Hizmet sektörü insanların barınma, giyinme, beslenme, eğitim,
sağlık, güvenlik ve ulaşım gibi birçok ihtiyacını karşılamaktadır.
Hizmet sektöründeki meslek çeşitliliği oldukça fazladır ve teknolo-
jinin gelişmesiyle de her geçen gün artmaktadır.
- Öğretmenlik, avukatlık, otobüs şoförlüğü, terzilik, doktorluk ve em-
lakçılık hizmet sektörüne bağlı olarak gelişen mesleklerdendir.

Ekonomi ve Sosyal Hayat

- İnsanlar geçimlerini sağlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli ekonomik faaliyetler yaparlar.
- Ekonomik faaliyetler insanların sosyal hayatlarını etkilemektedir.
- Bir çevrede yapılan ekonomik faaliyetler değiştiğinde insanların sosyal yaşamlarında da değişiklikler gözlenir.

Sanayi ve teknoloji gelişmeden önceki yaşamımıza örnekler

- Ülkemizde sanayi gelişmeden önce temel ekonomik faaliyetler genellikle tarım ve hayvancılıktı.
- Bu dönemlerde tarımsal faaliyetlerde insan gücüne duyulan ihtiyaç fazlaydı.
- Toplumda genellikle kırsal kesimlerde geniş aile şeklinde bir yaşam söz konusu idi. Bu geniş aile yapısına göre insanların sosyal hayatları şekilleniyordu.
- Tarlası olan bu geniş aileler, aile üyeleri ile birlikte üretir ve birlikte tüketirlerdi.
- İnsanlar toprağı işleyerek tarım ürünleri ve hayvancılık yaparak et ve süt ürünleri elde ederek ihtiyaçlarının büyük bir kısmını kendileri karşılıyordu.
- İnsanlar düğün, kına gecesi ve sünnet gibi sosyal aktivitelerini evlerinin önünde yapardı. Ailelerinden gördükleri kültürel değerleri korumaya özen gösterirlerdi.
- İnsanlar arasında yardımlaşma ve dayanışma oldukça güçlüydü. Günümüzde de tarım ve hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı yerlerde benzer durumlar görülebilmektedir.

Sanayi ve teknolojinin gelişmesinden sonraki yaşamımıza örnekler

- Sanayinin gelişmesiyle birlikte insanlar geçimlerini sağlamak amacıyla sanayi tesislerinin çok olduğu şehirlere göç etmeye, farklı iş kollarında çalışmaya başladılar.
- Sanayi nedeniyle insanların büyük şehirlere yerleşmesi buradaki nüfusu artırdı. Bu durum, burada yaşayan insanların ihtiyacı olan hizmet sektörünün gelişmesini sağladı.
- Eğitim, sağlık, ulaşım ve bankacılık alanındaki gelişmeler insanların sosyal yaşamlarında değişikliğe neden oldu.
- İnsanlar kazandığı ve biriktirdiği para ile konutlar, iş yerleri satın alarak veya kiralarak geçimlerini sağlamaya çalıştı.
- Nüfusun giderek artması insanların alışverişlerini toplu alanlarda hızlı bir şekilde yapma ihtiyacını ortaya çıkarınca şehirlerde AVM denilen alışveriş merkezleri ortaya çıktı.

Ekonominin toplumsal yaşamı etkilemesine bazı örnekler

- Ali Bey'in daha önce atıl durumda olan ve bir türlü kiralanamayan dükkanı, yakın çevreye hastane açılması nedeniyle eczane olarak kullanılmak üzere birçok kişi tarafından yüksek fiyatlarla kiralanmak istenmiştir.
- Hastanenin temizlik ve güvenlik gibi hizmetleri için Ali Bey'in büyük oğlu ve gelini başvuruda bulunarak işe başlamışlardır.
- Hastaneye gelen hasta, hasta yakını ve ziyaretçilerin yeme içme ihtiyacının oluşması üzerine Ali Bey'in eşi, evde yaptığı börek, kurabiye gibi hamur işlerini hastane yakınındaki bir yerde satarak geçimini sağlamaya başlamıştır.

Üretim Serüveni

Kazanım Ders Notu - 23

» Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ağı

■ Kullandığımız bütün ürünler bize ulaşana kadar birçok aşamadan geçer. Bu aşamaları **üretim**, **dağıtım**, **tüketim** olarak sıralayabiliriz.

ÜRETİM

Ekonomik faaliyetler sonucunda yeni bir mal veya ürün elde edilmesine üretim denir.

Üretime örnekler

- Buğdaydan ekmek ve makarna yapılması
- Şeker pancarından şeker yapılması
- Zeytinden zeytinyağı yapılması
- Ayakkabıcının deriden ayakkabı yapması
- Terzinin kumaştan pantolon ve gömlek dikmesi
- Çiftçinin inek sütünden yoğurt ve peynir yapması
- Çiftçinin tarlasında sebze ve meyve yetiştirmesi
- Kullandığımız ama işe yaramayan kağıt, plastik ve camları geri dönüşüm kutularına atarak geri dönüşüm sağlamamız.

DAĞITIM

Üreticiler tarafından elde edilen malların ve ürünlerin üretildiği yerden tüketiciler tarafından satın alınacağı yere çeşitli araçlarla taşınmasına dağıtım denir.

Dağıtıma örnekler

- Fabrikalarda üretilen salça, bisküvi, peynir gibi ürünlerin kamyonlarla marketlere taşınması
- Tarlada yetiştirilen sebze ve meyvelerin toplanarak araçlarla pazar yerlerine getirilmesi
- Üretilen ürünlerin kargo ve nakliye firmalarıyla başka şehir ve ülkelere gönderilmesi
- Güneş, su, rüzgar enerjisinden elde edilen elektrik enerjisinin elektrik direkleri, teller ve akülerle başka yerlere taşınması

TÜKETİM

Üretilen ürün ve malların ihtiyacı olan insanlar tarafından satın alınması ve kullanılıp harcanması aşamasına tüketim denir.

Tüketime örnekler

- Satışa sunulan kıyafet, deterjan, elektronik eşya ve ilaç gibi malların tüketiciler tarafından satın alınması ve kullanılıp harcanması
- Petrol istasyonlarından alınan yakıtların arabalarda kullanılması
- Pazardan alınan sebzelerin evde yemek yapmak amacıyla kullanılması
- Market veya şarküteriden alınan et ve süt ürünlerinin yemeklerde kullanılması

■ Bir malın üretimi, dağıtımı ve tüketimi birbirini tamamlayan unsurlardır.

■ Örneğin, buğday çiftçiler tarafından tarlalarda yetiştirilir. Hasat mevsiminde toplanan buğdaylardan fabrikalarda un üretilir.

■ Paketlenmiş undan fabrika ve fırınlarda ekmek, makarna, pasta vb. gıdalar üretilir.

■ Üretilen bu un, makarna, ekmek gibi gıdalar çeşitli araçlarla tüketim yerlerine (alışveriş merkezi, bakkal, süpermarket vb.) getirilir.

■ Bu gıda ve ürünlere ihtiyacı olan insanlar da bu tüketim yerlerinden ekmeği, unu, makarnayı satın alarak evlerinde yiyecek olarak tüketirler.

Ekonomi İçin Yeni Fikirler

Kazanım Ders Notu - 24

» Girişimci Kimdir ve Özellikleri Nelerdir?

Yeni iş alanları oluşturarak veya mevcut işleri daha kazançlı duruma getirerek mal veya hizmet üretmeye **girişimcilik** denir.

Yeni iş alanı kurarak veya mevcut işleri geliştirerek mal veya hizmet üreten kişilere ise **girişimci** adı verilir.

- Girişimciler, insanlara iş imkânı sağlayarak ülke ekonomisine katkıda bulunurlar.
- Girişimcilerin kurduğu tesislerde üretim yapılır. Üretim arttıkça hem ülkemizde yaşayan insanların ihtiyaçları karşılanır hem de ihtiyaçtan fazla olan ürünler satılarak ülkemize döviz girişi sağlanır. Bu sayede ülke ekonomisi güçlenir.

Girişimcilerin Özellikleri

- Öz güven sahibidir.
- Hayal gücü geniştir.
- Kararlı ve azimlidir.
- Çalışkandır.
- Planlı hareket eder.
- Yeniliklere açıktır.
- Meraklıdır.
- Gözlem yeteneği gelişmiştir.

Girişimcilerin yeni bir iş fikrini uygularken takip ettikleri aşamalar

1. Ne üreteceğine veya insanlara hangi hizmeti sunacağına karar verir.
2. Üretim yapacağı veya hizmet sunacağı yere karar verir.
3. İş fikrini hayata geçirmek için ön hazırlık yapar.
4. Üretim yapar veya hizmet sunar.
5. Üretimi yapılan ürünün dağıtımını gerçekleştirir.

» Üretim, Dağıtım ve Tüketime Yönelik Fikir ve Projeler

- Üretim, dağıtım ve tüketimi geliştirmek için ortaya konan yeni fikirler ülke ekonomisine önemli katkılar sağlar.
- Ekonomiye katkı sağlayan projeler, girişimciler tarafından yapılabildiği gibi okullarda çocuklar ve gençler tarafından da yapılabilir.

Üretim projelerine bazı örnekler

- Öğrencilerin okullarının bodrum katında istiridye mantarı yetiştirmesi
- Öğrencilerin okullarının çatısını güneş enerjisi panelleriyle kaplayıp elektrik üretmesi
- Öğrencilerin okuldaki geri dönüşüm kutularına atılan kağıtları origami (Kağıt katlama) sanatı ile güzel eserlere dönüştürmesi
- Suyla temas ettikten bir süre sonra dağılan ve doğaya karıştığında gübre etkisi gören kağıttan paket ve kutuların yapılması

Dağıtım projelerine bazı örnekler

- Drone denilen araçlarla yemek, gıda, paket taşımacılığının başlatılması
- Şehirlerin altında yapılan altyapı ile evlere bağlanan boru tipi sistemlerle marketlere gitmeden ürünlerin eve gelmesinin sağlanması

Tüketim projelerine bazı örnekler

- Süt ve süt ürünlerinin bozulma süresini azaltmak için yeni nesil buzdolaplarının tasarlanması
- Cep telefonlarına yüklenen bir uygulama ile internet üzerinden gıda, yiyecek ve bazı hizmetlerin sistemden satın alınması

Haklarını Bilen Tüketici

Kazanım Ders Notu - 25

» Bilinçli Tüketici Kimdir?

- Herhangi bir malı satın alarak kullanan, para karşılığı hizmetlerden yararlanan kişilere **tüketici** adı verilir.
- Herhangi bir mal veya hizmeti satın alan kişinin yasal olarak sahip olduğu haklara **tüketici hakları** denir.
- **Bilinçli Tüketici:** İhtiyacına göre alışveriş yapan, yaptığı alışverişlerde ürüne ait fiş, fatura, garanti belgesini alan, kullanım kılavuzuna göre ürünleri kullanan ve ayıplı bir mal olduğunda hakkını arayan kişidir.
- Tüketici haklarını bilmek, satın alınan ürünlerle ilgili olumsuz bir durumla karşılaştığımızda nasıl bir yol izlememiz gerektiği konusunda bize yardımcı olur.
- **Ayıplı Mal:** Etiketinde, ambalajında, reklamında bildirilenlere uymayan, hatalı ve eksik olan, tüketicinin beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran mal ve ürünlere denir.

Bilinçli Tüketici Ne Yapar?

- Alışverişe çıkmadan önce ihtiyaçlarımıza yönelik alışveriş listesi hazırlar.
- Alacağı mal veya hizmetlerin kaliteli ve uygun fiyatlı olmasına dikkat eder.
- Alacağı ürünlerin üzerinde TSE damgası olmasına özen gösterir.
- Satın aldığı ürünün fişini, satış sözleşmesini ve varsa garanti belgesini alır.
- Alacağı ürünün üretim ve son kullanma tarihlerine dikkat eder.
- Ürünü kullanım kılavuzuna göre kullanır.
- Hakları ihlal edilirse tüketici haklarını koruyan kurumlara başvurur.
- Fiş veya faturamız olmasına rağmen satıcı hakkımızı vermiyorsa aşağıdaki kurumları arayarak ya da dilekçe yazarak hakkımızı aramalıyız.
- **Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri**
- **Tüketici Mahkemeleri**
- **Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Gnl. Md.**
- **175 Alo Tüketici hattı**
- **Tüketici Bilgi Sistemi (www.tuketici.gov.tr)**
- **Ticaret Bakanlığı**

» Satışlarda Bilmemiz Gerekenler ve Haklarımız

Taksitli Satışlar: Taksitli satışlarda tüketici, 7 gün içerisinde bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir.

Ayıplı Mal ve Hizmet: Ambalajında, etiketinde veya kullanma kılavuzunda yer alan veya satıcı tarafından vaat edilen özelliklere aykırı olan, eksiklik içeren mal ve hizmetler ayıplı olarak kabul edilir. **Bu durumda tüketici aşağıdaki haklarını kullanabilir;**

- Malı satıcıya iade eder, mal için ödediği ücreti geri alır.
- Maldaki ayıp oranında satıcıdan indirim talep eder.
- Malın ücretsiz onarılmasını ister.
- Malın yenisiyle değiştirilmesini ister.

Fiyat Etiketi: Satışa sunulan malların üzerine satış fiyatını gösteren etiket konulması zorunludur. Etiket veya listede belirtilen fiyat ile kasa fiyatı arasında fark olması durumunda tüketici lehine olan fiyat uygulanır.

Kapıdan Satışlar: Tüketici, 14 gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir.

Mesafeli Satış: Genel ağ ve telefon üzerinden yapılan satışlardır. Satıcı ve sağlayıcı, siparişin kendisine ulaştığı andan itibaren siparişi 30 gün içinde yerine getirmelidir. Tüketici 14 gün içinde gerekçe göstermeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir.

Garanti Belgesi: Üreticiler ürettikleri, ithalatçılar ithal ettikleri mallar için garanti belgesi düzenlemelidir. Garanti süresi, malın teslim alındığı tarihten itibaren en az iki yıldır. Garanti süresi içerisinde arızalanan mallar için satıcı, tüketici lehine işlem yapmalıdır.

Ticari Reklamlar ve İlanlar: Tüketicuyu aldatıcı, yanıltıcı, suç işlemeyi özendirici vb. reklamlar ve ilanlar yapılamaz. Bu tür reklamlar veya ilanlar hakkındaki şikayetlerinizi www.tuketiciakademisi.gov.tr genel ağ adresinden yapabilirsiniz.